

Alojz Gradnik:

Na Grintavcu

*Ti, ki veš za mere prave,
ne stojim še pregloboko?
O, izproži svojo roko,
dvigni me še bolj v višave!*

*Veš, da mrzim prah in blato,
dih nižav in kote teme.
Naj čez steno in čez sleme
lije Tvoje solnce zlato.*

*Ali naj se tu spočijem?
V Tvoji skalnati posodi,
v Tvoji topli, zlati vodi
prej si še srcé umijem.*

*Čist zdaj zrem Te v sile vzponu:
isti tu si, v Dolomitih,
isti v pajka tenkih nitih,
isti v mravlji kakor v slonu.*

*Vsi so vozli ene mreže:
Kordiljere, Himalaja,
Kras in Kočna — vse se spaja,
vse v verigo eno veže.*

*Kaj sem človek — sam —
izločen?
Ker ne letam kakor priba,
ker ne plavam kakor riba,
in ker z ženo sem poročen?*

*Saj je nam še dražji kamen,
zvezd in lune lesketanje,
trav in morij valovanje,
duh otave in ciklamen.*

*Več nam je ko oče, mati
Tvoja pisana podoba;
več nam njena je svetloba,
ko vseh kraljev dvori zlati.*

*Tisočkrat že sred močvirja
mest zatajil sem Te, češče
zvezde so mi bile večše,
drugi sence netopirja.*

*V meni tu ko v letih mladih
zopet vera je otroka,
naj me vodi Tvoja roka
po vseh stezah in prepadih.*

Foto Leo Baebler

Pred Cortino d'Ampezzo, v ozadju Pomagagnon

Leo Baebler:

Plezalni preizkusi v Dolomitih

(Konec.)

Cortina d'Ampezzo (1224 m).

Kmalu izpod prelaza Tre Croci sva jo zagledala. Cesta, ki se lahko dviguje skozi macesnove gozdičke pod stenami Monte Cristalla (3199 m), se od Tre Croci (1820 m) v strmih ovinkih spušča v dolino, kjer leži središče smučarskega in planinskega življenja južnih Tirolov, znamenita Cortina d'Ampezzo.

Cortina, planinski raj! Izhodišče za vse ture v vzhodnih Dolomitih, alpsko letovišče, rojstni kraj najboljših plezalcev in smučarjev.

Kakor v kotlu leži v dnu doline. Zelena pobočja, ki jo obdajajo, prehajajo v strme stene mogočnih dolomitskih vrhov: Tofane, Pomagagnon, Monte Cristallo, Sorapis, Nuvolan.

Električna železnica veže Cortino od Toblacha do Tizianovega rojstnega kraja, Pieve di Cadore. Široke avtomobilske ceste jo spajajo z Boznom in Benetkami. Dva svetova se tukaj srečavata — jug in sever, romanski temperament in germanska umerjenost. In povsod nasprotja, ki dajejo Cortini njeno značilnost. Na zelenih, z belimi cveti posejanih pobočjih se solnčijo preproste tirolske kmečke hiše in zaupno obračajo svoja široka pročelja proti jugu. Nasproti pa štiri-nadstropen hotel, tenis, golf.

Tu sva se ustavila tisto soboto popoldne. Radovednih zijal, ki se jih nikjer ne manjka, sva se že davno navadila. Ko je »mularija« vpila za nama: »addio Austriaco« in z ozirom na izid svetovne vojne: »Avstria caput«, nama je prišel pri tem zbadanju na misel — zrezek: čim bolj ga tepeš, večji je. Dobre volje si nisva dala pokvariti.

Praznično razpoloženje — jutri je nedelja. Zvonovi zvonijo. Pred kavarno godba, mladi parčki, ples. Povsod tujei, avtomobili iz vseh držav. Saj Cortina živi od tujskega prometa: polovica hiš so hoteli in restavracije, ostalo so trgovine s fotografijami, spominčki in sportnimi predmeti ter ljubki tirolski domovi domačinov.

Hodila sva po Cortini in si vse ogledala: izložbe, ljudi, pokrajino. Tiho zadovoljstvo je bilo v naju, kakor vedno, kadar se vrneš v dolino. Vsaka malenkost te veseli: vrvenje po ulicah, godba, novi obrazi. Jutri, pojutrišnjem pa si znova zaželiš nazaj v samoto...

Sella-sedlo (2200 m).

Kakor v pravljici je bilo; med zelenimi hribčki, v prijetnem zatišju, nekoliko oddaljena od glavne ceste stoji hišica, tako podobna našim krčmam. V njej gospodinji mlada, prijazna Nemka, domača hči. To je Rifugio Valentini, nemška kočica na Sella-sedlu (2200 m).

Kmalu sva bila domača. Saj se le redko zgodi, da vstopiš v planinsko kočico, pa te pri prvem koraku prevzame prijeten občutek, da ti vsaka stvar želi: »Dobrodošel!« in da si tukaj kar doma. Gospodinji sva se takoj prikupila: izgledala sva tako sestradana in bila vendar tako dobre volje. Ko sva ji še povedala, kaj in odkod sva, kje sva bila in kam sva namenjena, nama je prenočišče znižala za polovico. Kuharica, Korošica iz Pliberka, ki že dvajset let ni videla nobenega Slovenca, pa je bila vsa iz sebe in nama je skrivaj nosila čaj ter vse dobrote, ki so ji ostale v kuhinji.

Bilo je v nedeljo zvečer. Prijetna samota tu med zelenimi livadami. Rododendron gorí, planike se še majhne in zelene ponižno skrivajo v travi, vonj črnih murk je opojen. Cesta, ki se s sedla spušča v Grödensko dolino, je oddaljena pol kilometra. Zato ne sega do nas zateglo hropenje avtomobilov, ki so naju že ves dan prehitovali, ko sva v potu svojega obraza tiščala kolesi v tri klance: Falzarego-prelaz (2200 m), Pordoi-sedlo (2400 m) in na Sello. Tu je tako prijetna tišina! Nekaj senikov, majhno znamenje, v ozadju pa Langkofel in Fünffingerspitze spopolnjujeta sliko.

Jutri sva namenjena na Langkofel. Gospodinja nama pripoveduje, da gre le malo turistov nanj, ker je posebno s te, severnovzhodne strani težka, dolga in naporna tura. Midva pa sva trmasta. Že pred leti, ko sem videl v Trenkerjevem filmu »Sveto goro« in izvedel, da je to Langkofel, sem sklenil, da moram priti na njegov vrh.

Langkofel (3173 m) je ogromen masiv in posebno iz Grödenske doline je pogled nanj nepozaben. Tik zraven njega se dviga elegantna Fünffingerspitze (2997 m). Ime pove, da je ta vrh podoben

*Zvečer na sedlu Sella
V ozadju Langkofel in Fünffingerspitze*

Foto Leo Baebler

človeški dlani: palec in štirje prsti, ki jih kamini ločijo drug od drugega. Na drugi strani sedla pa leži edinstveni Sella-masiv, mizasta gora z glatkimi, izklesanimi stenami.

Vsa Sella-skupina je nekako v srcu Dolomitov. Na jugu se blišči ledenik na Marmolati, na severu kipe proti nebu nazobčani grebeni Geisler-skupine, na zahodu pa je skrit najbolj obiskani del Dolomitov, najin zadnji cilj — Rosengarten.

Langkofel (3173 m), severovzhodna stena.

Zopet rano, brezoblačno jutro. Rosa se motno blišči na bilkah in livada pred nama se razprostira ko nedotaknjena, pisana preproga.

Kmalu je posijalo solnce. Bila sva ob vznožju stene. Plezala sva hitro. Kamini, poličke in prevese, da se ti kar v glavi meša. V tretjini stene sva šele videla, da je polica, po kateri bi morala prečkati daleč na desno, že globoko pod nama. Ker se nisva hotela vračati in ker se je stena pred nama zdela dostopna, sva plezala naprej — tu mogoče prva. Lepa stena; nekaj zanimivih mest, čez sitno preveso, skozi težak kamin na greben in po njem desno — na vrh. V knjigi vidiva, da je bil letos pred nama na Langkoflu samo en vodnik. Saj je res še zgodaj; na vrhu, po grapah in poličkah je še polno snega.

Sestopila sva čez južno steno. Imela sva mnogo sreče, da sva v tem labirintu nepoznanih kaminov v sestopu našla pravo smer. Po tako strmih ledenih žlebovih! — pa sva hodila prvikrat v življenju brez derez in cepina. Upam, da tudi zadnjikrat.

Pozno popoldne sva se vrnila v kočo. S smehljajem naju je sprejela oskrbnica, Korošica naju je skrivaj nasitila in napojila, midva pa sva si želela samo eno — čimprej v posteljo.

Foto Leo Baebler

Na vrhu Fünffingerspitze, zadaj Langkofel

Fünffingerspitze (2997 m), jugozahodni greben.

Ne najtežja, a gotovo najlepša smer na Fünffingerspitze je čez jugozahodni greben. Nazorno bi rekel: čez mezinec in prstanec na sredinec (ki je vrh).

Smer je priroda točno označila. Na mezinec čez trdno steno, prstanec se obide levo po neizrazitih poličkah, nato sijajen izpostavljen prestop v steno sredinca. Ozke počí omogočajo dostop. Upehaš se in si utrudiš roke v počeh, pa si že tudi na vrhu — dve uri od vstopa. Odpre se razgled: tik pred nama prepadna južna stena Langkofla. In šele sedaj vidiva, kakšno srečo sva imela včeraj. Ledeni žlebovi in zeleni ledenik v sredini stene se zahrbtno bliščijo. In stolpov, kaminov in preves, da se Bog usmili. — Vrnila sva se v škrbino med palcem in kazalcem. Nič nisva iskala smeri; od plezalk izlizana stena je zanesljiv kažipot.

Brez neprilik sva že ob enajstih v dolini. Ob žuborečem potočku leživa, med rododendronom, planikami, murkami. Ozirava se nazaj v steno in se tiho poslavljava. Saj sva uvidela, da z Rosengartenom letos ne bo nič; plezalniki so brez podplatov, vrv obrabljena, strgana.

Piz Popena in Monte Cristallo s Tre Croci Foto Leo Baebler

In tako težko se je vživeti v misel, da ne bova videla Vajolett-stolpov. Kdaj potem? Mogoče drugo leto, mogoče nikoli?

Molče jemljeva slovo. Odlrašava z odhodom, s trenutkom ločitve, kakor vedno, če se poslavljaš od nekoga, ki si ga vzljubil. Tako hitro so minili ti solnčni dnevi!

Popoldne sva se odpravila proti jugu: mimo temnozelenega Karserskega jezera — človek bi neprestano strmel v to skrivnostno globino, kjer se zrealijo nazobčani vrhovi Latemarja — v Bozen, mimo nepozabnega Lago di Garda in ostalih gornjeitalijanskih jezer v Milano in Genovo ter preko rivijere proti Rimu...

Domov!

Koncem julija sva se vračala. Sestradena, izmučena, zamazana. Od Kobarida do Predila naju je močil dež. Pri Ratečah sva stopila v domovino. Vendar sva tudi to dočakala: doma sva! Dom!

Ko sva prej v tropični vročini gonila kolesa v neskončne ape-ninske klance, ko sva se kopala v morju in sva zvečer, preden sva zaspala, strmela v zvezde, vedno sva mislila na dom in na vse, kar naju veže nanj. Čedalje pogosteje so se vračale te misli. Posebno zvečer. Vozila sva po neskončni Kampanji: sama ravnina, deset kilometrov nobene hiše, nobenega človeka! Na kakšnem hribčku raz-valine gradu, včasih osamela hiša. Polja so požeta, prazna strnišča

je izžgalo južno solnce. In po tej ravnini vodi cesta ko črna, napeta nit brez konca... Vozila sva zvečer in solnce je zahajalo. Pol neba je rdeče žarelo, kakor da bi za obzorjem, za vsemi temi poljanami gorelo. Tam zadaj nekje pa je najina domovina!...

Bila sva tako sama, tako izgubljena in zapuščena v tistih ravninah. Izognil bi se tej puščavi in ji obrnil hrbet, pa sem si preveč želel, da bi videl — Rim.

Spala sva, kjer naju je zajela noč. V sveži detelji, na slami, v jarku. Nahrbtnik pod glavo, zraven sebe steklenico močnega laškega vina. Kaj bi takrat brez vina? Ko je tako sladko in tako poceni. Krepko nagneš, pa je upanje močnejše, noč krajša, zvezde in domovina bliže.

Rim mi je bil doživetje.

Nato sva se vračala. Avtomobili so naju prehitevali — ti bodo jutri že v Benetkah. Midva šele čez nekaj dni.

Tudi to je minilo. Trije neskončni klaneci: Abruzzi, Apenini, Predil. Mesta Firenze, Bologna, Benetke, Padova. In tisoč dogodivščin, sladkih in grenkih doživetij, v splošnem pa mnogo sreče.

Prežala sva na tovarne avtomobile. Večkrat sva imela srečo, prijela sva se in se držala kakor klopa, včasih pet, včasih deset, včasih tudi sto kilometrov daleč.

Vse je minilo. Bila sva doma!

Mesec je skoraj tega, kar sva odšla v Italijo. Meglen, deževen dan je bil; danes, ko se vračava, sije solnce.

Na poti iz Rateč proti Podkorenu sva se ustavila — zagledala sva Jalovec. Dolgo sva molčala. Tudi v Gozdu sva dolgo strmela v Martuljkove vrhove. Kdaj sva jih zadnjikrat videla! Nisva govorila, pa sva se razumela. Bila sva istih misli: »Dá; velik je svet in lep je. Domovina pa je samo ena; majhna, skromna, te veže s tisoč vezmi nase in vsaka misel je posvečena njej. Pa saj tolike lepote, kakor je je združene na tem nebeškem koščku sveta, nisva videla nikjer...«

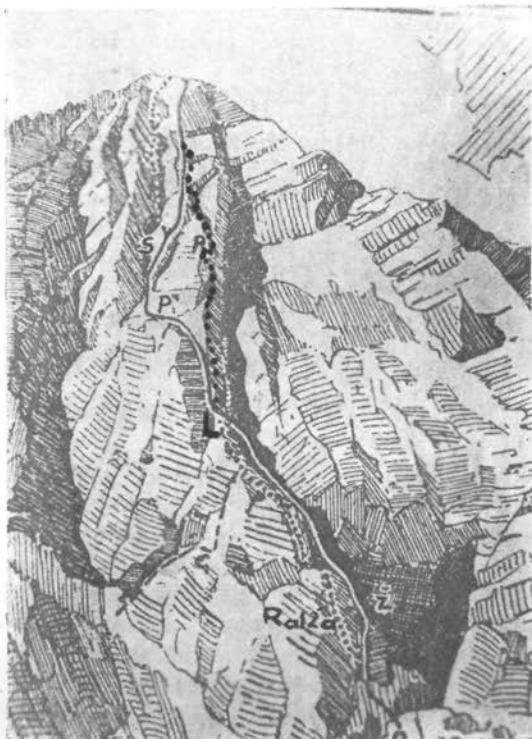

Vladimir Brezar:

Desno rebro glavnega stebra Skute

(Preplezali 14. okt. 1934: France Jalen, Lojze Furlan, Vl. Brezar.)

Nad Jezerskim, v svislih bajte na Štularjevi planini, smo se v dišečem senu znašli mi trije neugnanci. Ko smo se zbudili, nas je postrežljiva mamica v bajti za »boglonaj« nasitila s sladkim mlekom.

Slika posneta po skici v knjigi »Naš alpinizem«

Skuta z glavnim stebrom

..... smer Brezar i. dr.

Ugašale so zadnje zvezde, ko smo koračili preko senožeti proti Vodinam. Lep je ta kot, pa pozabljen; menda je zato tako lep.

Dvoje poti vodi s Štularjeve planine na Vodine; prva mimo Češke kočice in skozi Žrelo do podrte pastirske bajte, kjer se združi z drugo, ki pride s planine levo pod Babami in je dosti krajša, toda zelo zapuščena. Škoda je te poti, ki je najkrajši dostop z Jezerskega do podsten od Dolgega Hrbta do Križa; dobro bi bilo, ako bi se popravila in markirala, ker se veže s potjo, ki gre dalje na Okrešelj.

Do sem smo prišli ob desetih dopoldne. Tu smo se odločili za glavni stebel Skute. Ob 11 smo vstopili.

Vstop je pri Ra 12 a (gl. sliko!), potem v isti smeri do L, kjer se smer Ra 12 a odcepi od »S«-aste grape in gre dalje proti pleču. Od tod čez krušljiv skok v desno rebro glavnega stebra in preko ozkih in izpostavljenih poličk (klini) kakih 100 m navzgor do prevesne skale; njej smo se ognili na levo v gladke plati, ki navpično padajo proti pleču (klin). Kake 3 m po gladkih plateh navzgor, potem desno na prevesno, z gruščem nasuto skalo (klin, čiščenje grušča), od tod pa desno spuščanje po vrvi kake 3 m navzdol (skrajno izpostavljeno) na ozko polico in po njej desno v širok in kratek kamin (možic). Dalje do konca kamina in desno čez krušljiv rob. Lojzetu, ki je vodil, se je odtrgala skala, ga zbila nazaj v kamin in po njem navzdol, kjer ga je 2 m pred robom zadržala vrv; razen prask po zadnji plati, podpluteb, kjer ga je zadržala vrv, in strahu ni bilo hudega.

Čez nekaj minut smo nadaljevali v odprt, gruščast kamin, ki pada proti »S«-asti grapi. Po kaminu do konca na ozko poličko (klin) in od tod levo na skrajno krušljiv greben; po njem nekaj časa navzgor do police, ki vodi v gruščast kamin; ta se spodaj konča z veliko luknjo (vidno z Vodin), skozi katero pada grušč in kamenje naravnost v »S«-asto grapo. Po grušču navzgor do izprane in mokre prevese (možic, klin) levo preko nje, dalje na greben in po njem v lahkem plezanju na vrh.

Od vstopa smo rabili 6 ur; plezanje težavno, izpostavljeno; stalno padajoče kamenje.

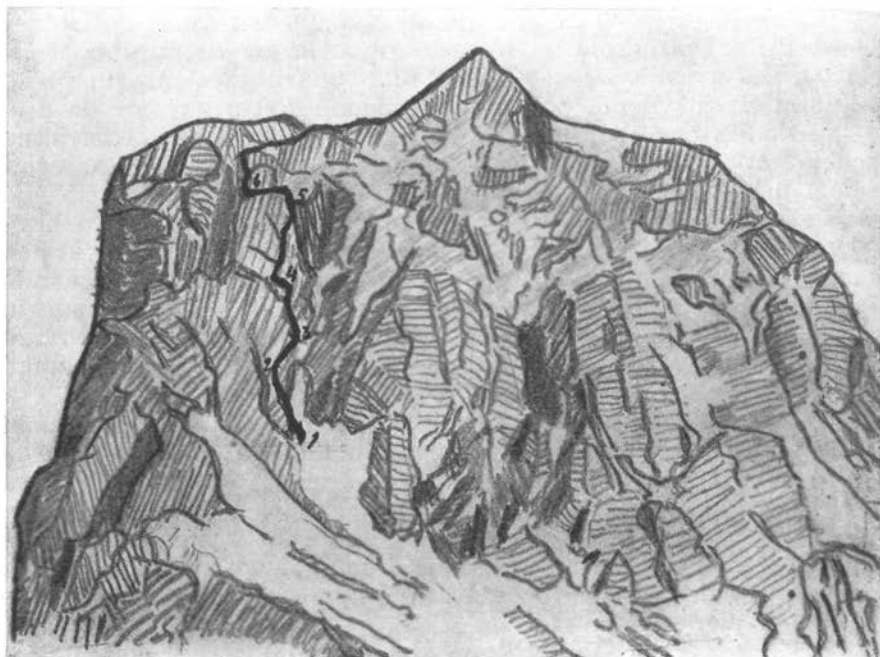
Ura je bila pet, ko je na vrhu naš Lojze odvijal juto z leve noge, levo plezalko je bil namreč izgubil pred tednom v Kočni, in drgnil levo roko; enkrat je namreč mesto po klinu udaril po — palcu.

Gosta megla se je pričela prijematih vrhov in mrak je že legal v dolino, ko smo zapustili vrh in se zapodili preko Štruce in Podov na Mlinarsko sedlo in do dna na snežišče.

Tema je že bila, ko smo bili na Ravneh. Koča je bila zaprta, a mi smo morali biti še isto noč doma. Čez eno uro smo bili na planini. Vsa v skrbeh, nas je pričakala dobra stara ženičica na pragu in nam kar hitro zavrela mleka. Malo smo se odpočili, potem pobasali svoje stvari in čez dobro uro smo se že peljali po cesti na svojih kolesih, ki so nas potrpežljivo čakala dva dni.

Megle so izginile z vrhov in srebrn sij lune se je razlil preko njih. Od Sv. Ožbalta pa so se oglasili fantje: »Zabučale gore, zašumeli lesi...«

Planjava, zapadna stena
Nova smer 1—6

Pavle Kemperle:

Zapadna stena Planjave

(Najnovejša plezalna smer.)

(Dne 30. junija 1935: Pavle Kemperle in Tončka Stopar.)

Že ves teden sem sam pohajkoval po Kamniškem Sedlu in pre-mišljeval, kam bi jo s kakim tovarišem mahnil v skale za otvoritev nove plezalne sezone. Pravzaprav se mi ni mudilo nikamor, ker sem se rad držal za pečjo in jedel Maričkine prima-žgance, vmes pa modroval s pastirji pod Sedlom, posebno z Jožekom.

Tako so mi minevale ure, dnevi in prišla je sobota. Nikogar ni bilo po moji želji. Že sem se skoraj odločil, da odrinem v dolino, kar se na Sedlu prikaže prijateljica Tončka iz Šoštanja. »Ej, kam si namenjena?« jo vprašam, mislil sem si pa: »Ta-le bo šla z menoj!« In res sva se hitro dogovorila, da odrineva jutri na Planjavo. »A dobro naspiti se je prej treba,« je menila Tončka.

Odlčno smo spali, kar nas je bilo; saj so nam tisto noč postlali z novimi mrežami in žimnicami. Drugi dan sva jo s Tončko zgodaj rinila preko Planjavinega plazu v nepoznani skalnati svet, da se greva trenirat.

Levo od vstopa v Brinškov kamin (1) sva se preobula v plezalnike in jo izven kamina kar med gladkimi ploščami mahnila navkreber. Nekaj metrov se je najina pot držala bolj leve smeri, kar zagledava po kakšnih 70 metrih višine desno nad seboj v navpični steni ostro zarezano razpoko (3). Po kratkem posvetovanju preideva zopet nazaj v desno smer (2) in po strmem žlebu navzgor (tuintam so potrebni klini). Tako se plaziva še kakšnih 60 metrov v višino; naenkrat nama zapre pot navpična gladka stena, sredi nje ozka, dobro vidna razpoka (3) (višina 5 do 6 m). Razpoko je potrebno gvozditi, a proti vrhu se tako zoži, da moraš izstopiti na zunanji levi rob ter po njem dalje plezati (klini, zelo krušljivo). S tem, sem mislil, da je najtežje delo pri kraju, kajti dalje se prične lažji teren, klini pa so mestoma le potrebni. Smer gre proti desni strani (višina 60 m), ki prehaja zopet v gladke plošče, vrhu katerih je majhna travnata polica (4). Ko pa sem hotel levo po polici prečiti, se je po 1 m dolžine končala v navpični gladki steni, tako da mi ni preostajalo drugega, nego prelesti še zadnjo steno (4 do 5 m), ki je bila najtežji del potu (klini). Vendar sva srečno prilezla do vrha ter po zelo krušljivem terenu (smer desno) na desni rob stene (5). Po robu sva lezla dalje do prve široke police, nakar preide pot na severno-zapadni greben (6) in po običajni grebenski poti dalje. Zadnji del poti je izredno krušljiv.

Stena ima naklonine delno 80°, mestoma je zelo krušljiva, na več mestih so potrebni klini. Tako nama je poteklo precej ur hoda, nakar sva se rajši po severozapadnem grebenu vrnila nazaj.

Tako sva, namesto ene ure treninga, plezala štiri ure in s tem dokončala najnovejšo smer v zapadni steni Planjave. Bila je to najina peta plezalna tura v Planjavi.

Prekmurje—Zermatt—Matterhorn

V brezkončnost hite ravnine. Z zelenimi, rjavimi lisami se zaganjajo v vrsto topolov, ki stoje na obzorju, silijo mimo njih in se izgublajo v modrikasti soparici, kjer se nagiba nebo do njih. Kakor beli kvadri se bliščijo hiše med zelenjem. Tam slutiš življenje, trdo in ponosno. Bogastvo ravnin jim je dvignilo čelo. Le na vzhodni strani so se pognali hribi v ravan. Nizki so, zdi se ti, da bi jim lahko pogledal po odsojnem pobočju, če bi se dvignil le nekaj metrov od tal. Kakor gube na starikavi roki se zaganjajo grebeni. Brez reda se cepijo zdaj nizki, zdaj višji, z lisami njiv proti solncu, na hrbtih so pa vlažni gozdovi zaviti v mrak in pokoj. V bornih kočah, ki so se vsedle ko prestrašeni ptiči med drevje, pa domuje siromaštvo, porojeno iz zemlje, ki je ilovnata in skopa.

To je Prekmurje, pesem bogatih ravnin in trpke besede v hribovju, v čigar dolinah se plazijo sence. A ljubiš to zemljo, kakor ljubiš smehljajočega otroka, ki nosi skrito bolezen v sebi... Ravnine izmučijo človeka. Čudne so. Nenadoma si zaželiš iz njih, daleč proč, v kraje, kjer je kontrast vsemu temu, kar so oči pile leta in leta, s čimer se je prežela duša in srce do zadnjih utripov. A moraš se zopet vrniti: domotožje po ravninah je veliko, kakor je bilo prej hrepenenje po daljnem svetu.

Tudi jaz sem to občutil in sem šel... Dunaj, Pariz! Mesta in zopet mesta. A bil sem zadovoljen in potolažen. Spominjam se še prve vožnje v Pariz. Švicarske gore! Ne vem, kaj sem takrat občutil; le tega se dobro spominjam, da se mi je nenadoma pojavila misel: »Kaj, če bi pogledal na te vrhunce!« Vem, da sem se zasmel, in ugodno mi je bilo, kakor bi slišal dober dovtip. Od tega je že nekaj let. Na gore in vožnjo v Pariz sem že pozabil; le tu pa tam sem se na to spomnil, če sem prelistaval album svojih popotnih fotografij. Pa me je pred mnogimi meseci obiskal prijatelj, ki mi je navdušeno pripovedoval o svojih turah po gorah. Pred menoj se je začel odpirati povsem nov svet, poln lepote in opojnosti, in polastila se me je neutešljiva želja po vsem tem, meni neznanem in še pred kratkim povsem neumljivem. Sam se vzpeti na vrhunce preko prepadov in skal, v kraje, kjer je narava zapela svojo najvišjo pesem, to mi je postala želja, ki se je z vso silo ukoreninila v meni. In so mi dnevi potekli v prebiranju knjig o lepotah naših in tujih planin.

Meseca avgusta (1933) sem že šel v družbi znanca v gore, prvičkrat v svojem življenju. Nisem si izbral bližnjih hribov, ne Pohorja, o katerem sem slišal toliko lepega; kar na Gorenjsko smo krenili, tja v Mojstrano. A kako me je pogledal moj tovariš, ko sem mu razkril, da je moj cilj — Triglav. Prijateljsko in skoraj vsiljivo mi je to odsvetoval, češ, pot je pretežka, ker še nikdar nisem bil po planinah. Zaman! Njegov strah se je razpršil, ko smo hodili po Tomiškovih poti, pa je zaman čakal, kdaj se bom kraj poti sesedel in ga prosil pomoči. Mirno sem prispel očaku Triglavu na teme.

Krasno vreme in lep razgled me je navduševal in kar hvaležen sem bil našemu očaku, da mi je pripravil tako lepo vozilo za moj planinski krst.

To je bilo zame odločilno. Kar ločiti se nisem mogel od velikanih in nisem miroval prej, dokler nisem nekaj ponosnih temen čutil pod svojimi nogami. Težka mi je bila pot proti domu. In ko je vlak rezal za Veržejskim mostom zopet Prekmurske ravnine, mi je bilo, kakor bi kje kaj pozabil, izgubil ali da bi mi s silo vzeli. Še teden dni nisem vzdržal doma in že sem bil zopet na potu. Z nekim uradnikom, ki je odhajal na svoj letni dopust tja v Savinjsko dolino, sem šel, ker mi je obljubil, da me popelje po Kamniških Planinah. Obljubo je izpolnil v polni meri. Naša pota so vodila na Ojstrico, Planjavo, Kamniško Sedlo, Turski Žleb, Skuto, Grintavec itd. Preplazila in prehodila sva skoraj vse, kar nudijo lepega Kamniške. Tu pa tam sva zgrešila markacije, malo nevarna so bila nekatera pota, a zadovoljstvo po premaganih ovirah je visoko obrestovalo še tako mračne slutnje. — Prehitro so mi dnevi potekli med planinami.

Vrnitev je bila težka, a še težje je bilo vprašanje, kam pa sedaj? Avgust se je res že nagibal h koncu, a dnevi so bili še lepi in so obetali, da ostanejo še dolgo taki. Da bi domače velikane še enkrat obhodil? Do tega mi ni bilo. Zahrepenel sem po novih doživetjih. In sam ne vem, kako in kdaj sem se znašel sredi inozemskih revij in začel razmišljati o — Matterhornu. Spočetka se mi je zdela misel na tako turo smešna: »Začetnik si v planinah, dve turi imaš za seboj in obe v letošnjem letu; izigravanje samega sebe bi bil tak podvig.« A zaupanje v samega sebe in pogum, ki sem ga dobil po prvih doseženih uspehih, je polagoma zadušil sleherni dvom in stal sem končno pred golim dejstvom, da grem in da grem. Že v času priprav na turo si nekako odsoten z doma in čim več jih je, tem bolj te to čuvstvo prevzame. In tokrat je bilo res treba nekaj dela. Predvsem me je zanimala literatura o Matterhornu. Prelistaval sem domače planinske revije — zaman. Obrnil sem se do g. Kopinška v Celje, ki je bil že dvakrat na Matterhornu. On mi je rade volje dal vse res dobre informacije. Vse sem bil že pripravil in ko sem bil določil dan za svoj odhod, sem zaprosil za vizum pri švicarskem konzulatu v Zagrebu. Mislil sem, da bo treba najmanj teden dni čakati nanj. Toda z obratno pošto sem dobil vizum s pripombo, da imam na švicarskih železnicah do 15. septembra 30% popusta. S tem so bile zadnje priprave končane in drugi dan zjutraj sem krenil na pot.

Sobota je bila. Dan je obetal, da ostane krasen. Polja so spokojno ležala v jutranji megli. Ulice so bile prazne, le na kolodvoru je bilo nekaj življenja. Malo potnikov je bilo v vozu. Vlak počasi sopiha med polji proti Muri, se ob postajah sunkoma ustavlja. Zavornice škripajo preko slabih mostov, dokler ne zdrdramo preko Mure, ki se umazana vali mimo betonskih stebrov. Ravnine so za nami. Vrhovi Slovenskih Goric se kopljejo v jutranjem solncu. Vedno več ljudi vstopa in tja proti Ormožu je voz že dobro zaseden. V Pra-

gerskem je treba prestopiti v ljubljanski vlak. V Ljubljani imam dovolj časa do milanskega brzovlaka, da lahko uredim še ostalo glede potovanja. Milanski brzovlak je skoraj prazen. Vlak drvi proti Rakeku, le na redkih postajah obstane, le malo jih vstopa. Za Rakekom se že mračí. Zadnje pedi domače zemlje požira stroj. Meja. Italijanski carinski organi vstopajo. Brskajo po prtljagi, pregledujejo potne liste. Novi potniki prihajajo, polni so besed in kretenj. Mimo okna se trgajo silhete hiš, postajnih poslopij in dreves. Pokrajina se pogreza v mrak. Ure minevajo počasi. Nagnil sem glavo v kot in se ničesar več ne spominjam.

Gotovo sem spal dlje časa; ko sem se predramil, mi je sedel nasproti mlad italijanski oficir v družbi dveh dobro oblečenih dam. Vsi drugi potniki so torej že izstopili. Kje smo? Odgrnil sem zaveso. Polja so ležala v mesečini, segala so v nedogled in se potapljala v modrikasti soparici. Gornjeitalske nižine! Poznam jih, že dvakrat sem jih videl podnevi, a tudi ponoči so lepe. Zagrnil sem zopet zaveso ter se naslonil nazaj. Začel sem opazovati svoje sopotnike. Kmalu sem spoznal po njihovem govorjenju, da sta obe gospodični pristni benečanski Slovenki. Njih govora je bila prepletena s številnimi slovenskimi izrazi. In kar na lepem smo prišli v razgovor. Mojo domnevo o njih poreklu sta mi potrdili. Nato je sledila običajna konverzacija: »Odkod si, kam se pelješ?« itd. Ko sem jim pravil, da sem iz Prekmurja, sta obe zastrmeli, zmajali z glavo in ponavljali besedo za menoj. Še celo o Jugoslaviji sta bili prepričani, da je republika, kar pa jima je oficir važno popravil in nekajkrat zaporedoma izrazil: »Il regno... il regno«. Sami sta povedali, da ne čitata ne slovenskih časopisov ne knjig. V živahnejši govor pa sem se zapletel s častnikom. Pravil mi je, da je pri letalstvu in se iz Benetk vrača, kjer je bil na dopustu, v Milan; razlagal mi je strategična pota, ki so jih zgradili Italijani na Triglav, in govoril o letalskih doživetjih.

Kljub noči je vedno več potnikov prihajalo v voz. Kmalu smo sedeli tako stisnjeno, da na spanje ni bilo več misliti. Vse se je peljalo v Milano, kjer je bila velika umetnostna razstava. V ta namen so bili veliki popusti na železnicah, kar sem seveda tudi jaz izrabil. Proti jutru smo privozili v Milano. Pravijo, da je kolodvor eden najlepših v Evropi. Res je veličastna stavba, tudi praktično je urejena, le preveč obložena je z različnimi skulpturami, reliefi, kipi. Razporeditev posameznih prostorov v poslopiju pa je res ekonomična. In tudi za tujca je dovolj preskrbljeno, da se lahko že takoj na kolodvoru orientira in si prihrani nepotrebno povpraševanje. Povsod pa čuješ le italijanščino, in to tudi v najboljših lokalih. Le redki so uslužbenci, ki lomijo nekaj besed v tujem jeziku. V restavracijah je precejšnja draginja. Povsod lahko kupiš tudi inozemske cigarete: francoske, angleške, turške, nemške, avstrijske, samo naših nisem nikjer videl.

Ob pol enajstih dopoldne sem že zopet sedel v vlaku, namenjen proti švicarski meji. Nedelja je bila krasna in panorama ob oknu vsa živa in zanimiva: ravnine, prepletene s krasnimi avtomobilskimi

cestami, so se odmikale in vedno bolj so v obzorju rasli velikani. Vlak drvi mimo Lago Maggiore. Naselja se vrste kaleidoskopično. »Stresa«... črne črke na postajnem poslopju govore! Konference, konference, časopisje, državniki... Misli preseka železna pesem. Za kretnicami zopet enakomerno poje. »Lago Maggiore«! Kakor da bi padel kos neba med gore. Smehlja se v solncu in ljudje ob njem so gotovo srečni, tako je lepo. Vila se vrsti za vilo, vmes zelenje,

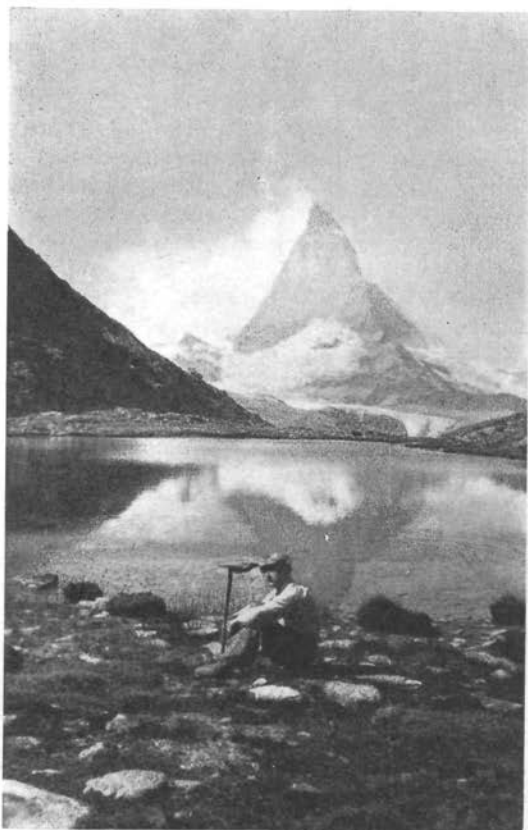

Foto Z. Hollosy

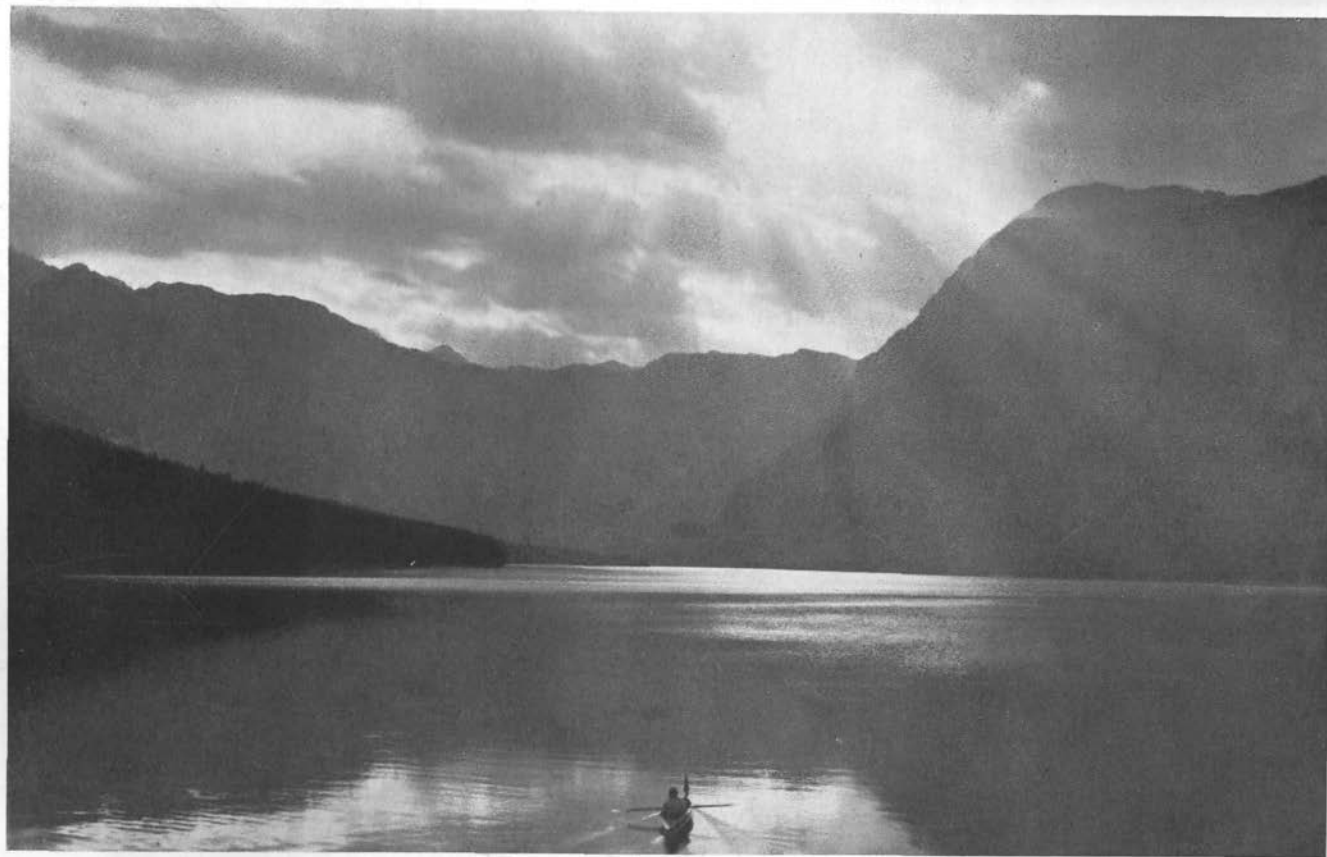
Matterhorn od »Ryffel-See«

južna vegetacija, citrone, palme; Goethejeva Mignon je bila gotovo tu doma, zato je bilo njeno hrepenenje po domovini tako veliko... Kakor ob železnici pripeta, hiti cesta z nami ob obrežju. Eno uro smo se vozili ob njej. Na jezeru so baš tekme. Po zelenkastomodri gladini švigajo motorni čolni. Bliskoma. Bele raze puščajo za seboj. Čutiš, da življenje polje v polnih utripih ob obrežju. Vsaj za trenutek bi hotel pogledati tem ljudem v obraz. Gotovo se smehljajo... »Lago Maggiore!«... Res sentimentalna je beseda in še je v meni, ko se nad menoj že kopicijo vrhovi. Kakor da bi brezčutno udaril s pestjo po duši, v katero se je zapelela nežna beseda!

Vlak se ustavlja. »Iselle«. Zadnja postaja v Italiji. Švicarski cariniki vstopajo. Vljudni in prijazni so. Kar po tri jezike obvladajo: angleško, nemško in francosko. Se vsaj lahko končno razgovoriš. Med seboj govorijo ‚Walliser Dütsch‘. Poslušam jih, besede so trde in skoraj nerazumljive. Skušam jih spraviti v sklad z nemškimi besedami, a prevelike so ovire, ki se mi stavijo na pot. Električne luči zažarijo. Predor. Medtem opravijo Švicarji formalnosti: pregled prtljage in potnih listov. Dvajset minut. Nad nami se zopet smehlja nebo. Švica! In že je postaja pred nami. »Brieg«. Stojim na peronu in gledam za vlakom, ki izginja za bližnjim ovinkom. Precej jih je izstopilo. Z množico hitim proti izhodu. Kar preko ceste ob kolodvoru je postaja električne železnice, ki pelje v Zermatt. Pol ure imam časa do odhoda vlaka. Ogledujem si mesto, ki obstoji pravzaprav iz ene same široke ulice. Nekaj trgovin in hotelov, pa nič več. Vračam se proti kolodvoru brez strahu, da bi zamudil vlak. Saj vsako drugo uro vozi proti Zermattu. Vlak je že pripravljen, ko dospem do postaje. Majhna, toda močno zgrajena električna lokomotiva brni pred ukusnimi vozovi, ki nosijo vabljiv napis »Glacier Express«. Vozovi so tudi znotraj udobno urejeni in polni komforta. Mesta je dovolj v vozovih in prav vseeno je, na katero stran sedem. Pokrajina je zanimiva na obeh straneh proge.

Brieg ostaja za nami. Na obzorju se kopičijo gore in zdijo se ti kakor mogočen jez preko doline. Vse je zeleno, kamor pogledaš. Dolgo nas spremlja ob desni strani Visp. Belkastosivi valovi hite ob pobočjih gora, ki segajo prav do reke. Vlak vozi 30—40 km na uro. Dolina se počasi zožuje, pobočja silijo z vseh strani proti progi. Mostovi. Proga se nenadoma dvigne v strmec. Lokomotiva izpreminja takt. Enakomerno udarjajo zobje v vdolbine železnega traka, ki se vije med tračnicami. Na vrhu je vas Stalden. Cerkev se dviguje iznad lesenih hiš. Zelenje se plazi po njihovih stenah, se vzpenja na strehe, sili na ceste. Vas je kakor živ šopek zimzelena. Vegetacija je v tem kraju res bujna. Mogočni orehi senčijo kolodvor in kakor zelene votline se vrstijo ob progi sadonosniki. Proga se zopet strmo vzpenja, zobje stroja udarjajo v enakem ritmu v železni trak. Kmalu se pokrajina izpremeni. Sanjavi in mehkobni obronki so za nami. zemlja se je razgrnila v vsej svoji divjini. Nizko pod nami se peni Visp, se razbija ob skalah in hiti vsa bela preko njih. Globoki prepadi se odpirajo — prišiljeni vrhovi skal jih obkrožujejo. Visoko nad železnico se v ostrih ovinkih vijaje serpentine po pobočjih. Kalpetran. Le nekaj hiš se beli, globoko v kotanji je žaga, pri postaji prav majhna kapelica. Nič več. Naselbina pač kakor spada v tak kraj. Vse drugo bi bil kontrast v naravi, ki je v tem kraju tako trda in divja. Dolina se počasi dviguje, šele v bližini St. Nikolausa se izpreminja okolica. In zdi se ti, kakor da bi preстал nevihto, ker se ti zopet zasmee modrina neba z vsem pokojem. Najbolj divji del poti imaš za seboj. Nekak pokoj čutiš v sebi.

St. Nikolaus je največji kraj v dolini. Semkaj prihajajo oni, ki si žele sredi gorskih velikanov miru in počitka. Kakor da bi vse postalo bolj resno okrog nas, po smehu na vinorodnih obronkih in

Bohinjsko jezero

Foto Kunaver Jože

po razbesneli Vispi ob golih skalah. Mah in lišaj se plazita po skalovju. Vedno več macesnov med temnimi jelkami; daleč tja gor po pobočju segajo. V njih sencah ždijo planšarske kočee. Z mogočnim ozadjem ledenikov leži vas Randa. Z leve in desne padajo potoki preko strmih sten. Kakor srebrna se sopara dviguje ob skalah, kjer se curek razbije v milijarde kapljic. Zadnja postaja pred ciljem — Taesch. »Krik, krik, krik« ... zobovi stroja udarjajo zopet po traku, močno in trdo, da se čutiš zadovoljnega in varnega, ko gledaš strmino pred seboj, kako se ti sunkoma dviguje visoko nad besneči Visp, ki se ti zdi, da postaja od trenutka do trenutka bolj ozek. V vozu je zaživelo, govor postaja glasnejši, besede sledijo besedi. Neki sopotnik je stopil do mojega okna in se je ozrl proti obzorju. Na obrazu mu čitam pričakovanje in nestrpnost. Vrača se proti svojemu oknu. Iz nemških, angleških, francoskih besed sili ime Matterhorn — Mont Cervin; pesem granita je prevzela vse, ki so prišli v njeno območje in čutijo vso skrivnost kamenitega moloha pred seboj. Kruto in brezsrčno je zahteval že mnogo človeških življenj onih, ki so se drznili stopiti na njegovo ponosno teme in mu motili mir v višavah.

Šele 15. julija 1865 so se prvič vzpeli na njegov vrhunec, toda podvig je v zvezi z znano grozno nesrečo. Anglež Whymper s komaj devetnajstletnim lordom Douglasom se je v Zermattu sestal z dvema drugima Angležema (Charles Hudson in Hadow). Za vodnika so si izbrali Michela Croza iz Chamonixa in Petra Taugwalderja, ki je bil že osemdesetkrat na Monte Rosi; kot nosača in vodnika sta se priključila sinova Taugwalderja. Z enim prenočevanjem so srečno zmagali vrh. Pri povratku pa je na najnevarnejšem mestu Croz, ki je hodil na čelu karavane, baš odložil cepin in se je, da bi mlademu Hadowu pomagal, obrnil, ga prijel za noge in postavil eno za drugo na varno mesto. Croz se je nato hotel baš obrniti naprej, a v tem trenutku je Hadowu spodrsnilo, padel je na Croza in ga podrl. — Croz in Hadow sta zdrvela proti prepadu. Takoj nato je že tudi Hudson padel in že sta z lordom Douglasom drvela za nesrečnikoma. Vse to se je bliskoma odigralo. Whymper in Taugwalder sta se z vso močjo uprla proti skalam in, ker je bila vrv med njima napeta, sta vzdržala sunek. Toda k nesreči se je vrv pretrgala med Douglasom in Taugwalderjem in štirje tovariši so zdrveli preko skal v smrt. Pol ure se oni niso mogli ganiti z mesta in niso bili v stanu, da bi napravili le korak naprej. Oba Taugwalderja sta v strahu začela jokati ter se tresti po vsem telesu. Le Whymper je ostal hladnokrven, kot pravi Anglež. Z jekleno voljo je dajal obema navodila, da so se končno vrnili v dolino.

Odslej je bila gora sto- in stokrat preplezana, a kljub temu je še vedno treba velike previdnosti. Tudi na naši vožnji se nam končno prikaže na obzorju. Vse strmi vanjo, res je ta vrh edini vladar nad dolino. Dveurna vožnja po električni železnici je za menoj. Lepa je bila in edinstvena, pa tudi draga. Stala je skoraj več kakor vožnja od Ljubljane do švicarske meje.

(Konec prih.)

Sa Šar Planine i Koraba na Ohridsko jezero

Severozapadno i zapadno od Skoplja na nekoliko časova vožnje vozom ili automobilom prostire se masiv Rudoke i Šar Planine. Iznad pitomih i plodnih polja Gornjeg i Donjeg Pologa, kroz koje vijuga čas srebrni čas zeleni Vardar, tu još prava gorska reka puna brzaka i katarakta, odjednom se iz šumovitih podnožja izvila dugačka i moćna trupina Šar Planine; do visina, u kojima se preko cele godine belasaju mnogobrojne snežne mrlje (lise) i gordi (ponosni) bezbrojni nazupčani vrhovi. Pitome strane donjih regiona obrasle su kestenovim prašumama, a iznad njih sočno se zelene prostrane suvati (poletni pašniki), nepregledni travnjaci. Retko gde se i u najvišim regionima planine visoke preko 2500 metara može naći toliko vode, kao što je to slučaj na Šar Planini. Retko gde su strane i padine (pobočja) planina na Balkanu toliko i presećane mnogobrojnim potocima, kao što je to ovde, od Gostivara i Tetova do Ciganske Klisure.

Dugački niz vrhova počinje severno od Tetova šiljatim i impozantnim Ljubotenom 2496 m visokim, legendarnim »najvišim« vrhom Šar Planine, opevanim u narodnim pesmama u davnoj i skorijoj prošlosti srpskoga naroda. Medjutim teško je još i danas razuveriti simpatične položane, da to nije najviši vrhunac Šar Planine, kako se to do skora smatralo. Sa njega pucaju divni vidici na slavno Kosovo Polje, iz kojeg se on uzdiže na prečac (naravnost), jednim jedinim zamahom poput (kakor) vulkanske kupe, pa dalje, svuda naokolo, od grandiozne mase Rodopa i Rile u Bugarskoj do majestetičnih dolomitskih čuka (špik) i vrhova Balkanskih planina, Prokletija i njenih mnogobrojnih visokih ogranaka Sandžaka i Crne Gore.

Četrdeset kilometara, počevši od Ljubotena pa preko Kolibice do Šutmana prostire se greben Šar Planine. Bezbrojni vrhovi, obli, masivni, ili slikovito izreckani, uzdižu se sa grebena. Svuda iznad 2300 m srećemo mnogobrojne cirkove (konte) pune prostranih snežišta. Mnogi od njih u svom okrilju kriju divna zelena jezera, glacialna morska oka, od kojih se tri nalaze na visini od preko 2400 m. Na Šar Planini od Ljubotena do Manzdrače ima 25 većih i manjih, stalnih i 5—6 povremenskih jezera. Najveće je Belo Jezero (900 m dugačko i 300 m široko), a najlepše Crno Jezero pod Piri Begom nedaleko od Ljubotena.

Najveći cirk nalazi se pod vrhovima Čaušice Jezerske Čuke, a najviši vrh na Šar Planini je Turčin Vrh 2702 m. Tu, okolo Turčin Vrha, su i najviši Šarplaninski vrhunci: Krivošije 2511 m, Pašina 2562 m, Džini Beg 2610 m, Baba Hasanica 2496 m, Velika Lešnica 2601 m, Vojvodine 2640 m i Borislajec 2662 m. Svi ovi vrhovi i masivi razriveni su dubokim i mnogobrojnim cirkovima, čije su strane kršne, nazupčane i gole, a dna puna krupnog krša (kamenje) i nekadašnjeg sitnog morenskog materijala. — Niže strane ispod cirkova redovno kriju po koje jezerce, okruženo kršom i snežištima, sa vodom nikad toplijom od 9—11° C. Ili odmah tu, od tih jezerca, ili koju stotinu metara niže, iz oburvanog materijala počinju već čuveni Šarski va-

loviti potoci, redovno bogati vodom do pozne planinske jeseni i novog snega. Oni skaču poput gorskih alpiskih bujica (hudournik) kroz kršne strane i duboke useke, ili vijugaju između blagih i oblikih kosa (planjava), obraslih bujnom suvatskom (pašno) travom.

A širok je i ogroman pojas (pas) alpskih suvati na Šar Planini. On se penje visoko, a često su i najviši grebeni obrasli travom. Kako je Šar Planina u glavnom jedrog krečnjačkog (apnenec) sastava u nižim regionima, a vrhovi joj ili od filita ili krečnjaka mnogo manje tvrdoće, to se još iz daleka, iz dolina jasno ocrtavaju i izdvajaju ovi pojasi kao zeleni travnjaci, goli beli krševi krečnjaka, ili mrko-sivi rastrešeni materijal filitskih vrhova. U dubokoj dolini Šarske Bistrice-Penušice ima ostataka crnogorice (iglasti gozd), jer je tu u visokoj i vrlatnoj (strm) planini, daleko od puta i dolina, nije stigla (dosegla) rušilačka ruka Osmanlija. Svuda unaokolo, sva podnožja kako Pološke tako i Prizrenske strane, obrasle su bukovim šumama ili pravim prašumama pitomog kestena (kostanj). Kestenove šume naročito su očuvane i prostrane sa Prizrenske strane, u dolini Siriniča, i Prizrenske Bistrice, druge najveće Šarske reke.

Ispod istočnih i jugoistočnih padina (pobočje) Rudoke, nastavka Šar Planine, kod sela Vrutoka izvira najveća Balkanska reka, Vardar. Tu pored puta koji nas vodi preko Vlajinice Planine, iz doline Vardara u Radiku i dolinu Drina, izvire on na bezbroj mesta. U svemu, ima tu na prostoru od nekoliko hiljada kvadratnih metara oko 20 izvora, tako, da je već na izvoru mladi Vardar ozbiljna planinska reka. Od Vrutoka put nas vodi uz padine Vlajinice na Mavrove Hanove 1420 m. Cela Vlajnica i Bistra je jedan ogromni i prostrani pašnjak, na kojem pasu nepregledna stada (čeda) sitne i krupne stoke (živina). To je pravi planinski stočarski kraj, carstvo trave, pastirskih zvončadi i divne makedonske narodne pesme.

Vanredno bistri i otesiti (razumni, prebrisani) planinci ovoga kraja, čuvene su »gurbetdžije«, širom Balkana rastureni (raztreseni), od kojih se nijedan nije vratio drukče, već kao bogat domaćin. Čuvena je njihova ljubav za tekovinom (pridobitev) i legendarna štedljivost i smisao za boljitkom (zboljšanje, prid) svoga rodnog kraja, a koji se danas kulturno podiže. U tudjini štedljiv poput Škotlanjana, na svom domu ne šteti novac ni za svoj lični ni za kolektivni boljitak i napredak svojih kršnih sela. Tu so sela visoko u planini poput (kakor) lastinih (lastovka) gnezda u kršu, ili na domaku (blizu) pašnjaka, gde (po-) leti mirišu (dišijo) milijarde cvetnih krunica, a zimi veju snežne bure i mećave (metež). Pa opet čuvena su to sela po čistoći i gostoljublju svojih domova i naprednih domaćina. Najveće je tako naselje varošica Galičnik, 1625 m nad morem, pa onda Žirovnica, Rostuša, Mavrovo, Ničiforovo, Leunovo, Tajmište, Lazarpolje i druga. Dok (dočim) jedni na domu gaje mnogobrojna stada, proizvode čuveni sir kačkavalj i trguju sa stokom na veliko sa Egiptom, Solunom i Španijom, dotle drugi idu u pečalbu (za zaslužkom) i hvataju terena u privredi u svima krajevima severne i istočne Jugoslavije, tamo gde je u glavnom srpski živalj. Mnogi od njih u Beogradu čuveni su domaćini i ugledni ljudi i u javnom životu prestonice.

Povlačim (poudarjam) ovo naročito: da nigde planinar i turista na celom Balkanskom Poluostrvu i celoj Jugoslaviji neće biti tako svesrdno (prisrčno) dočekan i toplo primljen i ugošćen (pogošćen) kao ovde, pod golemim (ogromen) Korabom i na planini Bistri. Nigde neće planinar i turista naći toliko specifičnog južno-srpskog i južno-balkanskog žanra u životu i običajima naroda kao i vidicima, koji pružaju (nudijo) radoznanom i promene željom oku turiste, slike kraja čudesno lepe Radike i grandioznog džinovskog (orjaški) Koraba, čiji se najviši vrhunci uzdižu do 2764 m nad morem. Daleko je manji od Šar Planine po prostranstvu Korab, ali je čudesno uzvitlao (povzpelo) svoje rastrgane mase kao sneg belog krečnjaka iz najdubljih crnih ponora (brezdno) pravce (naravnost) do kraljevskih visina i belih, lakih i veselih oblaka, punih purpurnih sunčevih odblesaka. Čudesno je i divlje romantična dolina Štirovice i Radike, a još lepša zelena i mračna Tanuša. Sa vrha golemog Koraba 2764 m vidi se cela Arbanija, ta čudna zemlja naroda, kojeg niko ne razume ili koji neće nikog da razume. Granica jugoslovensko-arbanska deli Korab na pola, tako da je pola jugoslovenski a pola arbanski. Popeti se na najviši vrh prestavlja pravu visoku turu sa puno opasnosti i napora. Nadgorje Koraba poražava divljinom, to je bilo negda razbojničko i aramijsko (roparsko) gnezdo. Sasvim drukčiji je Korab od Šar Planine, pune vode do najviših vrhunaca. Iznad regiona pašnjaka s istočne i Južne strane Koraba 1900—2100 m nema nigde vode; to je veliko i pusto nepregledno kršno more, strahovito isprovaljivano ogromnim i divlje razrivenim cirkovima i rasednim dubodolinama.

Na Korab sa juga nadovezuje (veže) se dugački greben Deša t Planine, koja postupno pada u dolinu Crnog Drima i svršava se iznad varoši Debra. Najlepši kraj Južne Srbije nesumnjivo je klisura (so-teska) reke Radike i put koji kroz tu klisuru vodi pored Svetog Jovana Bigorskog u dolinu Drima u Debar. Nešto pre utoka Radike u Drim dolazimo u varoš Debar. To je najveća varoš u dugačkoj dolini Drima od Ohridskog jezera, pa do mora. Tipično Balkanska varoš, a okolo nje bela gola krečnjačka brda i ogranci (odrastki) Stogova i Jablanice sa jugoslovenske strane, i Čafa Kljosa sa arbanske strane. Crni Drim raširio se ispred Debra u bezbrojne rukavce i poput zelene zmiје (kača) vijuga šumovitim ili sjajno belim koritom, punim ogromnih nancsa kamena i krupnog peska. Idući uz reku sve se više uzdižemo uz brzake i drimske katarakte, koji su najlepši kod Taš-Moruništa i Velešta, čuvenih sela sa drimskog ribolova.

Brzi Drim sve više uzima karakter prave planinske reke i najzad izlazi iz uzane (ozke) klisure. I odjednom Drim se umiri, eto nas na platou pred Strugom. Široko polje, u dnu kojeg se pred nama prvi put pojavljuje zelena površina velikog jezera i pred njom s jedne i s druge strane reke bela minareta varoši Struge. Nekoliko kilometara pred Strugom celo korito Drima ispregradjivano je daljanima-napravama (daljan, -a, grablje za ribji lov) za hvatanje (lov) čuvene ohridske i drimske jegulje, koja se izvozi svuda po Evropi pa čak (celo) i u Egipat i Aden. — Ulazimo u Strugu i najzad stupamo na obale divnog Ohridskog jezera, tog čarobnog makedonskog mora

visoko u planinama balkanskim. Iz Struge put vodi uz samu obalu jezera čija površina puca daleko, poput mora, oivičenog (obrobljenega) plavim siluetama visokih planina. Modra površina išarana (pisana) je belim talasima (valovi), koji se preskaču i šumno plaču (oplakujejo) široko peščano žalo (breg). Savršen utisak mora. Sa drumom (cesto) ide paralelno uzani (ozki) kolosek železničke pruge, krak, koji se odvaja kod Podmolja od glavnog pravca za Ohrid. Za malo pa već ulazimo kroz tesne ulice u grad Ohrid, taj metuzalemski grad koji broji ne samo vekove, već čitava dugačka hiljadugodišnja razdoblja mnogih naroda i prastarih kultura. Na raskršću kod čuvenog grma, ulazimo u pravu staru varoš, ispod gradskih bedema (obzidje) i najzad na široki trg na obali zelenog jezera.

Stanko Lupinc:

Montaž ali Poliški Špiki

Vlak se je izvil iz Kanalske doline, s hrumom zavrl ter nas izkrcal v Chiusa-forte, nekdanji rimski, pozneje trdnjavi Oglejskih patrijarhov. O tem pričajo ostanki obzidja in ime kraja samega. Na Montaž, Viš¹ in dalje na Višarje, to je bil naš načrt.

Prej pa sva morala s prijateljem Medvedino odpeljati Borisa od doma brez privoljenja, ker ga brat, Ukvanski župnik, ni hotel pustiti na to pot. Bob ob steno so bila vsa najina prigovarjanja. »Fant ni vaje in Montaž tudi za vas ni; saj vsako leto kakšnega pokopljem«, je udarjal v odgovor. Tudi najina zadnja barikada, da gremo vendar po južni in ne po severni strani, ni zalegla. — Ej, pa smo le šli in vsi trije.

Zgoče popoldansko solnce je prodiralo v natrpene nahrbtnike, ko smo krajšali pot po Rakovljanski dolini v Nevè. Medvedini je med potjo nagajal želodec, tako da je le s težavo došel do kočice, ki leži ravno na razvodju med Jadranskim in Črnim morjem. Nekaj lene nemške gospode se je vlačilo po kočici gor in dol ter pričakovalo udobne večerje.

Prespali smo nekaj ur, ugotovili, da mora Medvedina sam do »Rifugio Corsi«, ker se mu je želodec še vedno puntal; tam ga bova z Borisem dohitela pred nočjo. Rifugio Corsi je nekdanja Findeneggova kočica, ki so jo pa granate v vojni stolkle do tal.

V hladnem jutru sva z Borisem presopihala Montaževo pobočje, preprečkala marsikatero kravjo stezo in med potjo ubrala nekaj lepih planik. Črn gad je naju presenetil, a sva ga pustila, ker me je preveč prestrašil. Še eno uro vzpona in stala sva na robu hriba. Oči so se zapičile v Zajzero, tisoč metrov v globino, iskale znanih krajev tja do Višarij in nato više in više v razrite Montaževe stene. Sezula sva okovanke ter se vzpela še zadnji kos poti in stala v solnčnem jutru na vrhu te divje in menda ravno radi tega tako privlačne gore. Občudovala sva ogromne sklade razritih sten, ležala v zdrobljenih skalah vrha in za-

¹ Opozarjam, da rabi ljudstvo izključno le ime »Viš« in ne »Višnja Gora«. Glej tudi prof. Bednařik: »Goriška in Tržaška pokrajina v besedi in podobi« ter »Guida della Carnia e del Canal del Ferro« M. Gortani.

sanjala nov svet, ki je tako lep, bajen in se tako toplo prilega človeku. Zbudilo je naju potniško letalo Junkers, ki je brnelo čez Kaninsko verigo dalje na Dunaj.

Z nočjo sva bila že pod Višem in sva z veseljem ugotovila, da je Medvedina res zdrav ko pravcat medved. Zgodaj zjutraj smo se vzpeli vsi trije na vrh Viša; zopet smo imeli čisto solnčno jutro, kristalu podobno. Montaževa ogromna masa nas je pozdravljala in za njo vsi drugi vrhovi tja do Grossglocknerja. Stisnili smo nekaj slike, odbrzeli navzdol in se pretelovadili čez prelaz med Gamsovk in Koršpicami v Zajzero do Rifugio Pellarini.

Smolo smo pa imeli ta dan s pijačo. Po nesreči in po neumnosti je naša klet premogla za ves dan samo pol litra vina in niti kapljice vode. In to ob sv. Jakobu v zapadnih Julijskih.

Oskrbnik kože, gostoljuben Tržačan, nam je utešil žejo, nakar smo se počasi vzpenjali preko Prašnikovega sedla na Višarje. Tema se je privlekla iz Zajzere in nas je objela, tako da smo morali z žepno svetilko iskati steze pod Lovcem, dokler se nam ni zasvetila lučka Višarske Matere božje. Majhna in daleč je brlela, pa smo jo zato tem pristrčneje pozdravili, to našo najlepšo romarsko pot in danes naš končni cilj.

Drugi dan je bila nedelja. Prihajali so naši gorjani klecastih kolen, pravi Gasparijevi tipi; pa tudi napudrane gospodične iz mesta so bile vmes; a vsi so hiteli, da dobijo uteho v tihi, nadvse prijetni cerkvi, zaščitnici pastirjev in vseh ubogih. Navžili smo se nedeljskega razpoloženja, pregledali in pretuhtali vse stene pogorja ter jo šele popoldne mahnili v Ovčjo vas, o kateri dr. Kugy po pravici trdi, da je najlepša gorska vasica. Saj je res pogled na malo vasico, v zadju pa piramidasti Viš in Nabojs ter nagromadena masa Montaža edinstven. Na malem pokopališču pa leži pokopan, poleg nekaj mladih življenj, ki so jim bile gore vse, tudi brat našega pesnika Prešerna.

Med potjo je Boris zaostal in z Medvedino sva srečala Milko, Borisovo sestro. Sprejela nas je s ploho očitkov in z mrzličnim izpraševanjem: »Kje je Boris, kje sta ga pustila?« Šele pozneje, ko je njen bratec res priracal, čeprav v samih hlačkah in okovankah, se je umirila, a razložila, da se je isto jutro ponesrečil v stenah mlad Tržačan. Župniku pa naj se nikar ne pokažemo pred oči, ko smo ga pripravili v tak strah.

V vaški kapelici smo nato pokropili nesrečnega fanta, edinca matere vdove; na nepojasnen način mu je odpovedal klin v stenah Gamsovke.

Ne vem zakaj, pa je že tako: Čim bolj je sam, čim bolj osirotel, tem prej se mu primeri nesreča. Tudi gore ne delajo izjeme...

Dr. H. Tuma:

Paberki iz Bohinja

Savica je ime do izvira jezera; iz jezera teče Jezernica do pritoka Ribnice, od tod naprej je Bohinjska Sava. Dotok Ribnice, Mostnica, je po ustnem sporočilu pred 200 leti tekla od mlina na desno pod Planico v Bohinj, jezero. Plaz se je spenil izpod Razorja in je zasul grapo, da je morala reka kreniti na desno. Na plaz kažejo tudi rovi pri Fužinah: Fužinska »Skala« in »Na Kamnu«. Govce, Gova je bohinjski izgovor za glavico in glava.

Ogljarstvo je bilo v bohinjskih gozdovih od davna bogato razvito; *novo* je oživel, ko so postavili železarno v Javorniku na Gorenjskem. Posebno v desetletju od 1870 do 1880 so imeli Bohinjci številna kopišča. Na prvotno obrt z železom kažejo različni tuji, italijanski izrazi pri kuhanju oglja; tako *bračka* (drobna, ugasla žerjavica ali ogljeni prah); *bokla* (fur. bocca), luknja, po kateri se dovaja v kopišče zrak; *bókalnica* = drog, s katerim se rahlja *bračka* v kopišču. Šest merinikov kuhanega oglja, približno 10 kg, so imenovali *žergelj*; trije žergeljni so tvorili *čjuho*. Oglje so spravljali v male kolibe, (*korpeljni*). Posebno zanimiva beseda je *čiž*, t. j. mehka glina, ki se drži železne rude. Čiž je kvaril železo. Besedo dobiš tudi v ruščini, kjer pomeni vlažno bradavico ali tudi priostren lesen kavelj za ribjo mrežo. Čiž, vlažna bradavica, gre očitno k slovenskemu cizeti sickern; od tega cizek, ciza, cizati. Beseda mora biti prastara.

Poleg ogljarskih izrazov se dobi marsikatera druga stara beseda. *Škrlant*, s čistim izgovorom l poleg »škrvant«, t. j. skala, ki moli iz tal. To ime je za beležil tudi dr. Jakob Prešern v istem pomenu na Begunjščici. Očividno se nanaša na prastaro ime v Ladinskih Alpah: »scaranza«, istega imena. Temeljni pomen pa je raztolmačljiv le iz slovenskega, t. j. škrl, skalnata plošča. *Žber*, jed iz smetane in moke za velike praznike. *Krada*, der Holzstoss; *vážvati*, vlačiti — škrlje po snegu na rtičih, to so kratke vlake.

Lístnjek, koliba za listje. *Polaštati*, pot obložiti z laštami, t. j. s skalnatimi skrili. *Kupci*, Haufenwolke; *hlebci* ali *ovčice*, Schäferwolke. Iz *botanike*: koper *Meum*; sil *Peucedanum*; porceljni *Nigritella*; krbulja *Antriscus*; burja *Rhododendron*; Marijin plašč *Alchemilla*; bršč *Heracleum*; *hebé* *Salvia glutinosa*; rudna trava ali *ródnica*, vrsta *Carex*; črnoglavka, menda *Carex glauca*, žlahtni trn; *Cirsium carniolicum* zobnjak; *Cirsium Erisethales*, oboje dobra piča za svinje; ušivec, žolti, volkov koren, modri *Aconitum*; mlečje *Sonchus*; čuma, nizko bukovo drmovje, omuljeno od živine. Ptič komatar po *Pleteršniku* *Turdus torquatus*.

Krajepisno je važno ime *Sóvinjak*, skala na pogledu (belvedere) za hotelom pri Sv. Ivanu. Utegne biti istega pomena kakor *Sóvinjak* nad *Bovcem*, vendar kaže naglas na sovo, sóvinja skala.

V *Dempljah*, t. j. dupljah, postane beseda zaradi nekdanjega nosnika zanimiva. Etimolog *Bernecker* nanaša splošno slovansko besedo *dupa*, die *Höhle*, na indogermansko *dheub* ter prišteva sem *gotsko* *diups*, *nemški* *tief*, *Tobel*, *Tümpel*. Primerja tudi slovensko *debro* in loči vse od glagola *dupati*, *auf etwas Hohles schlagen*. Po mojem mnenju pa se vse navedene besede nanašajo na glagol *dupati*, *dupiti*, t. j. po *vothem* *glasu*.

Najboljši vodnik v Bohinjskem kotu, *Ivan Mlekuž*, mi je povedal prislovico: »*Bog nas varuj beneške vojske in bukovskih bab*«, ter je to raztolmačil iz dogodka, da so bukovske žene preteple svoje može, ker niso znali dovolj braniti občinskih pravic na jezersko vodo. Isti mi je tudi pravil, da je *Suha* izpod *Šije* tekla pred 100 leti še skozi sedanji park Sv. Ivana.

Bohinjska kopianja (*Talbecken*) ima blažjo srednjo temperaturo nego *Ljubljansko polje*. Temperatura Bohinjskega jezera pozimi je 2.8°, poleti 16.1°, *Blejskega* pozimi 2.6°, poleti 19.2°, *Vrbskega* pozimi 1.5°, poleti 22.4° (profesor *Milan Pajk*).

Naš kotiček

KRIM KOT PLANINSKA POSTOJANKA

»Ljubljanski Olimp« — naš čokati Krim obrača poglede Ljubljančanov naše predvsem kot vremenski prerok. »Krim ima — kapo, v kratkem bo dež.« Koliko meščanov pa je že stopalo po njegovem temenu? Vsak drug vrh, vsako planinsko kočo bi si ljubljanski 'turist' prej ogledal, nego da bi se obrnil na jug, čez to nesrečno Barje, k temu zvestemu stražarju slovenske metropole. Tako mu ostanejo neznane posebne planinske mikavnosti Krima.

Krim z višino 1107 m nadvlada daleč naokrog vse okoliške hribe in zlepa ne dobiš gore, ki bi nudila pri isti višini tak veličasten razgled. Ne bom našteval posameznosti; vzemi zemljevid v roke: do 50 km v bližini, do 100 km v daljavo vidiš s Krima vse višje vzpetine, neposredno obližje — k njemu prištevamo tudi Ljubljano — pa je pred teboj kakor na dlani.

Kako je danes za to goro preskrbljeno v turističnem oziru? Res lahko rečemo: nič. Ni prave poti, ni markacij, ni orientacijskih tabel. Če se n. pr. vzpneš pri Strahomeru kvišku, boš kakor izgubljen taval po gozdnih potih in naposled brez pota. Kako pa je drugod, n. pr. v Škofjeloških hribih, vse pripravljeno za turista! Pa boste oporekali: »Čemu pri taki neznatni višini planinska koča?« Jaz pa trdim, da je ravno pri takih višinah, namenjenih za široki tok turistov, potrebna posebna udobnost potniku. Saj niso višji: Sv. Gora pri Litiji, Lubnik, Počitniški dom na Pohorju i. dr. Pa kaj nam nudi Krim? Senčne poti z zdravim gozdnim zrakom, na širokem hrbtu višinske solnce in obsežen razgled; pozimi je pod vrhom ugoden smuški teren. In kar je posebno važno: bližina Ljubljane! Zato spada sem planinski dom, lahko dostopen vsakomur in ob vsakem času; prosti čas in razpoložljiv denar delovnega človeka je pičlo odmerjen, v bližini išče razvedrila in okrepila.

Najprej se naj zaznamujejo pota, in sicer od vasi Studenec v smeri Strahomer, odkoder se začne pot vzpenjati po pobočju na vrh. Z vrha sestop v treh smereh: proti Gornjemu Igu, dolini Iške z Iškim Vintgarjem, ali proti Preserju in končno na Rakitno in Borovnico. Pravo privlačnost pa bo zadobila gora šele s planinskim domom, ki se bo, če bo postavljen, obnesel v vsakem oziru. Planinski in drugi činitelji, posebno soseščina, naj se združijo, da se ta lepa zamisel uresniči!

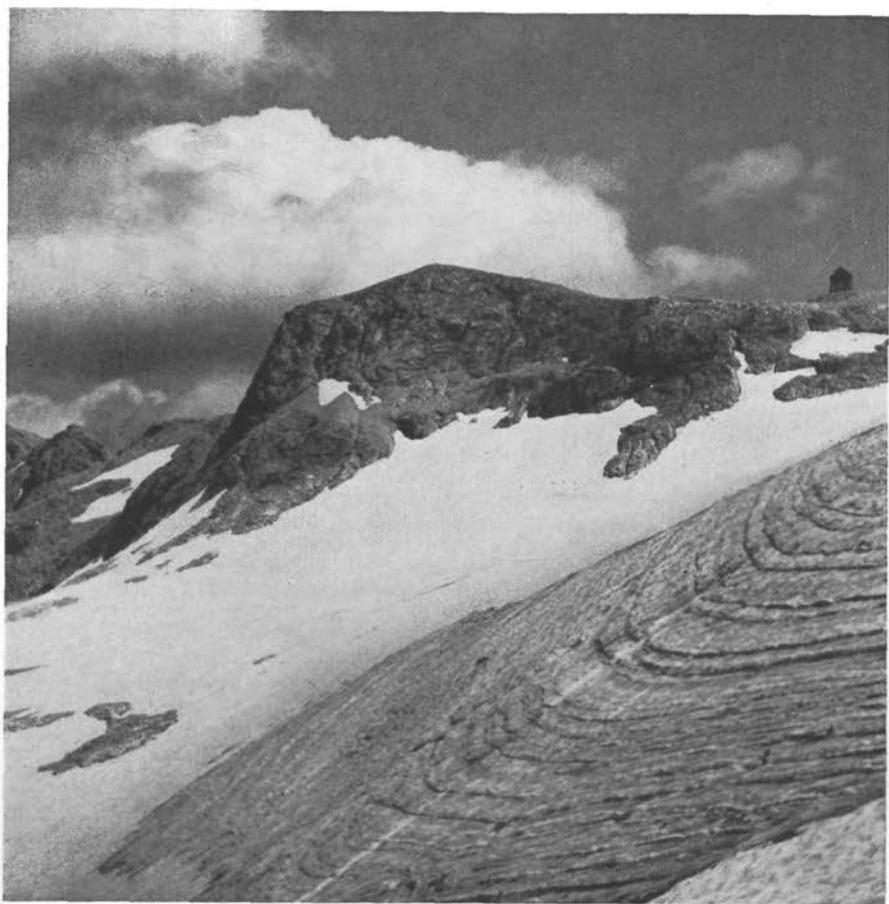
K. J.

Obzor in društvene vesti

Počastitev naših planin. — Čar naših planin je letos dobil priznanje v posetu visokih, najvišjih osebnosti.

Njegovo Veličanstvo kralj Peter II. se je dne 12. in 13. julija povzpел v spremstvu inž. Dimnika in vodnika Lojzeta Rekarja tik pred Triglav. Iz Mojstrane čez Krmo je prehodil pot v Staničevo kočo, kjer je prenočil, a drugi dan čez Prag pod Triglavsko Steno sestopil v Vrata do Aljaževega Doma in Peričnika. Naš mladi kralj je pogumno preplezal pot čez Prag ter se je v koči in na potu z bodro nepriljenostjo vdal planinskemu življu.

Dne 15. in 16. julija se je s Koprivnika v spremstvu tamošnjega župnika g. Dodiča dvignil mimo Vodnikove koče in Triglavskega Doma na Triglav škof dr. Josip Carevič iz Dubrovnika; v kapelici na Kredarici je daroval sv. mašo in se je vrnil čez Pokljuko (smučarski Dom) na svoje morje; v naših planinah se je čutil prevzvišeni kar domačega.

Triglavski ledenik s Kredarico

Foto Skerlep Janko

Ljubljanskega škofa dr. Gregorja Rožmana štejemo že med veleplanince; ko bi mi imeli kako vzhodno steno Monte Rose, bi se prevzvišeni po vzoru sv. očeta Pija XI. pač na njo vzpel. Tako pa je, v službi svojega vzvišenega poklica, dne 4. avgusta v družbi Skalašev iz globokih Vrat splezal v enem zaletu na vrh mogočnega Škrlatice, blagoslovit spominski železni križ, plemenito delo Jeseničanov. —

In gori na severni meji slovenskih planin, na južnem obronku širnega Pohorja, je v stari, samotni cerkvi Sv. Treh Kraljev Lavantinski knezoškof dr. Ivan J. Tomažič kot pravi ljudski in narodni škof opravil sv. mašo in nato blagoslovil ob cerkvi postavljeno planinsko zavetišče, kočo Slovenjebistriške podružnice SPD. —

Res, naše planinstvo napreduje v širini in globini; zavedati pa se moramo, da ostanemo vedno v višini in se skrbno ogiblremo vsega, kar je nižinsko in nizko.

Štiridesetletnica Radovljiške podružnice se je obhajala 4. avgusta pri Roblekovem Domu na Begunjščici, kjer so se zbrali planinci od vseh strani, obenem s spominom na zaslužnega načelnika in častnega člana Hugona Robleka, ki je tragično končal življenje pri požigu Narodnega Doma v Trstu. — Pred Roblekovim Domom je opravil službo božjo župnik Fran Gornik iz Begunj in imel ganljiv nagovor na planince. Pomen proslave je orisal načelnik podružnice Slavko Sušteršič, njeno zgodovino pa je nazorno predočil njen bivši načelnik g. dr. Jakob Prešern, ki je zlasti podčrtal velike zasluge Hugona Robleka, med zaslužnimi prvimi planinci najbolj odličnega. Gosp. Figar je predaval pesem prigodnico, dr. Čermelj se je spominu Robleka poklonil v imenu emigrantskih društev. Zapel je še kvintet, zabavni del pa se je vršil v znožju, v Poljčah.

Štiridesetletnica Orožnove koče je dne 14. julija zbrala na tej krasni, v zadnjih letih bolj zanemarjeni postojanki lepo število planincev iz sosesčine, iz Jesenic, iz Ljubljane. Koča je zdaj prenovljena, za moderne potrebe preurejena in je pripravna tudi za daljše bivanje v tem kraju, ki postaja od leta do leta pomembnejši, odkar se tok planincev obrača tudi v južno obrobno gorovje Bohinjskega kota. Maševal in govoril je pri proslavi naš Janko Mlakar, pred 40 leti leti mlad in zdaj še ne star; ves pomen obletnice pa je zajel strokovnjaško naš predsednik dr. Jos. Pretnar.

Planinsko slavlje pod Bočem. — Dne 4. avgusta se je na krasnem planinskem posestvu pri Sv. Miklavžu pod Bočem, kjer stoji starinska cerkev in ima Poljčanska podružnica SPD v najemu prostore, zbrala kakor vsako leto ob tem času tisočglava množica okoličanov iz bližnjih in daljnih, zelo obljudenih sel v vzožju gore ter številni zastopniki sosednih planinskih organizacij, da očuvajo planinski sloves »vzhodnega Triglava« Boča, prisostvujejo božji službi, ki jo vsako leto opravi planinski tovariš Janka Mlakarja, »boški župnik« Lojze Cilenšek, in se do večernih ur neprisiljeno zabavajo ter s potroškom prispevajo k sredstvom, ki so potrebna za vzdrževanje stolpa na vrhu Boča ter za nameravano gradnjo nove koče. To leto je bila planinska prireditev posebno pestra in posrečena. Podružnica, pod vodstvom vnetega predsednika dr. A. Hronovskega, je res združila najpožrtvovalnejše delavce in delavke, ki so: glavni aranžer Detiček Franc, nadalje gg. Finžgar, Ritonja, Zeilhofer, Schwelz, župan Anton Medved, ter dame: Krašovic star. in ml., Sieber, Kovič, Hronovsky, Zeilhofer; logar Sieber je postavil plesišče na svoje stroške. Iz Maribora je posetila prireditev mornariška sekcija Jadranske Straže s predsednikom g. Jugom. V imenu Osrednjega SPD je navzoče pozdravil urednik dr. Jos. Tomiňsek (lansko leto izvoljen za »kralja Boča«) in je podčrtal velik pomen ondotnih prireditev za planinstvo in za narod.

Slovenski planinci v Bolgariji. Nastopili so pot, po programu, dne 15. julija, ustavili so se za en dan v Sofiji, nato se povzpeli na Rilo in Pirin ter končno prebrzeli, povsod sila bratsko sprejeti, Bolgarijo čez Plovdiv, Trnovo in Varno. Vodil je skupino podpredsednik SPD g. dr. Vrtačnik; bilo je 15 planincev in 5 planink, plezalstvo sta zastopala inž. Avčin in Vinko Modec, staro gardo pa za Ljubljano nadzornik Lj. Stiasny, za Maribor I. Kravos. — O potovanju bomo objavili poseben članek iz kroga udeležnikov.

Smrtna nesreča pod Mlinarskim sedlom (Mira Zupančič). Dne 28. junija je 25 letna, vedra in za planine navdušena uradnica v upravi »Jutra«, Mira Zupančič, v društvu z Mirkom Stepišnikom navsezgodaj odšla iz Kamniške Bistrice v Cojzovo kočjo; tam sta se planinca odločila, da nadaljujeta pot v Češko kočjo. Čez Velike Pode sta dospela na Mlinarsko sedlo in sta od tam sestopala strmo dol; tu je ponekod še ležal sneg in pot to leto še ni bila pregledana. Na gladkem snežišču je Miri spodrsnilo, tovariš jo je v padcu še za silo ujel za roko, a oba sta zdrsula po strmini. — Težak kamen je Mirku odbil roko, da je sam obležal, Miro pa je vrglo v prepad; bila je na mestu mrtva. Klice na pomoč je slišal oskrbnik Češke kočje, ki je pripravil reševalno ekspedicijo; ponesrečenko in ranjenca so spravili do Češke kočje, od tam na Jezersko in dalje v Ljubljano, njo v prezgodnji grob, njega v bolniško posteljo.

Nesreča na Zelenici. (Božena Zirkelbach). — Dne 18. avgusta popoldne se je večja družba planincev vračala iz Roblekovega Doma na Begunjsčici preko Zelenice čez avstrijsko stran proti Ljubelju. Vneta planinka Božena Zirkelbachova se je ločila od družbe in je hotela po bližnjici priti prej na cilj, a je zašla, nevarno padla in obležala s težkimi ranami. Družba jo je pogrešala in jo pozno v noč iskala zaman. Sele zjutraj so jo našli v kaminu na severni strani Begunjsčice. Bila je še pri zavesti. Prenesli so jo v kočjo na Zelenici in od tam, za silo obvezano, k Sv. Ani, kamor je prišel po njo reševalni avto, po katerega so telefonirali s posestva banona Borna v Ljubljano.

Spominska plošča † Francu Eiletzu. — Na potu z Uršlje Gore proti Slovenjgradcu je 27. januarja t. l. snežen plaz zasul izredno skrbnega odbornika Mislinjske podružnice, Franca Eiletza. Malo nad krajem nesreče, na pobočju nad studentem, mu je hvaležna podružnica postavila spominsko ploščo. Dne 6. julija jo je v navzočnosti velikega števila planincev blagoslovil pisatelj mons. Fr. Ks. Meško z nagovorom, kakor je le njemu lasten. Odkril pa je ploščo načelnik podružnice g. dr. M. Pohar s toplimi spominskimi besedami, ki so se jim pridružili še drugi govorniki. — Zvečer so na vrhu Gore zažgali Ciril-Metodov kres, kojega pomen je poveličeval nadzornik g. Germovšek; drugi dan je v cerkvi sv. Uršule bral planinsko mašo starotrški župnik g. Štefan Horvat.

Spominska plošča † Mirku Gombaču. — Dne 21. aprila t. l. se je ponesrečil akademik Mirko Gombač. Prijatelji so mu dne 21. julija odkrili v bližini Cojzove kočje pri Malih Vratih spominsko in opominsko ploščo. Blagoslovil jo je p. Žurga; mlade žrtve planin so se z ganljivimi besedami spomnili njegovih tovariši, Skalaši (Maks Punčer) in p. Žurga.

»Naši vojaki vrh Triglava«. — Naš člančič s tem naslovom (6. števil., str. 187) je vzbudil pozornost med sedanjimi in bivšimi vojaki. Od ene skupine smo prejeli sledeče poročilo: Sličen pohod na Triglav, ki ga tedaj še ni presekala italijanska meja, je prostovoljno opravila v drugi polovici avgusta l. 1914 med svetovno vojno vojaška patrolja obrambnega oddelka v Mojstrani, sestojeca iz rezervnih častnikov, sedanjega viš. vinar. nadzornika Fr. Gombača in prof. Joža Bučarja, narednika Ankeleta od Sv. Ane, četovodje Iv. Rabiča, sedanjega dvorskoga lovca, ter iz 6 vojakov iz Mojstrane. Vsi so bili v polni bojni opremi, ki jim je bila v napotje le ob prehodu z Malega na Veliki Triglav.

Četeca je odšla popoldne iz Mojstrane skozi Kot do sedanje Staničeve kočje, kjer je prenočila. Naslednje jutro se je, deloma v megli, povzpela na vrh. Vrnila se je čez Prag in Vrata v svoje vojno bivališče v Mojstrani.

Nova grebenska pot na Olševi. — Savinjska podružnica SPD v Celju je nakopala in izdelala grebensko pot, ki teče po vsem grebenu Olševe v dolžini okrog 5 km. Pot je važna, ker tvori najbližjo zvezo Maribora, Dravske, Mislinjske in Mežiške doline z Logarsko dolino in s Savinjskimi Alpami. Turisti in izletniki iz teh krajev pridejo z avtobusom do Črne, odkoder se povzpejo na sedlo Sleme in odtod po dobro markirani novi stezi na greben Olševe. Pot vodi dalje mimo znamenite Potočke Zijaške, kjer se že več let vrši izkopavanje predzgodovinskih predmetov pod vodstvom profesorja Srečka Brodarja iz Celja; od tod naprej do prijazne gorske vasice Sv. Duh, odkoder je v več varijantah mogoč sestop v Logarsko dolino ali v Solčavo. Planinec uživa z grebena Olševe ves čas diven razgled, na sever daleč preko slovenske Koroške do ledenikov alpskih velikanov.

Pota na Mrzlo Goro niso vzdrževana! Podružnica SPD v Celju opozarja turiste, da pot s Savinjskega sedla in iz Matkovega Kota preko Škafa na Mrzlo Goro ni in ne bo več vzdrževana. Obstoječe markacije kažejo le približno smer poti, v ostalem pa je Mrzla Gora namenjena onim našim mladim prijateljem, ki se vežbajo in urijo v plezanju in v strmi alpinistiki.

Razgled po planinskih časopisih.

»Hrvatski Planinar« prinaša, počenši s 4. številko, letos pri vsaki številki po dve sliki kot prilogi, v bakrotisku in na trdem papirju. Slike so posnetki iz planinskih krasot, ki jih je v področju HPD v izobilju; spretni fotografi HPD pa jih tudi znajo poiskati, idiličnih, a tudi fantastičnih in romantičnih. Doslej (do konca junija) je izdanih 6 takih slik (foto dr. J. Poljak z dvema, po eno dr. J. Horvat, F. Perše, Lj. Griesbach, U. Girometta); iz slik bo nastal planinski album »Hrvatske Planine«.

Na čelu 4. številke je uredništvo objavilo programatičen članek »Pravi put«, češ, hrvatske planine so skromne; naj se pa zato ne pojavlja očitek, da v njih ni pravega planinstva; saj je dolžnost hrvatskega planinca, da najprej dobro pozna domače planine, ki jih naj prepotuje s paznim očesom in toplim srcem za prirodne posebnosti. — Značilno pa je, da že v prihodnji (5.) številki (str. 152) čitamo obvestilo o ustanovitvi Alpinistične sekcije HPD središnjice v Zagrebu, da v isti številki (str. 147) poroča Slavko Brezovečki o svojem prvenstvenem vzponu (dne 31. avgusta 1933) čez severnozapadno steno Goličice v našem Prisojniku — kar bomo mi zabeležili — in tretjič, obširno se, po predavanju H. Ertla, poroča o Dyhrenfurtovi ekspediciji na Karakorum-Himalajo (4. štev.), o Wegenerjevi na Grönland (6. štev.), po Interess. Blatt je po sneta vest (4. štev.) o prvi ženski, ki se je povzpela na Mont Blanc (1838); planinsko obzorje je torej dovolj široko.

V slovenske planine, na Stol (5. štev.), nas popelje Jelušič v pomladanskem snegu, v bolgarske pa neumorno podjetni Dušan Jakšič (5. štev.); v 4. štev. je tudi prevod Telčarovega članka »Alpinizem na Bolgarskem« iz Blg. Turista. Našo obmejno Ravno Goro je s smučkami posetila Micika Tanadi. Pravcato monografijo, posebno s stališča flore, je o Čabulji Planini spisal dr. Karlo Bošnjak (4. št.), ki pravi, da je »ekskluzivno planinski turizem egoističen in sterilen« (str. 100). Slično točno opisujejo: Vilim Ivanis Vlasič Planino (5. štev.), Umberto Girometta Šatorsko jezero (v Čardak Planini), Stjepan Urban Rumijo (med Barskim zalivom in Skadskim jezerom, 6. štev.). O »planini in človeku« pa piše dosti načitani Dušan Krivokapič. V 5. štev. je toplo pisan nekrolog našemu dr. Tumi (str. 150) od urednika dr. Fr. Kušana.

V 4. štev. (str. 119 i. sl.) je strokovnjaški opis načrtov za zgradbo novega Tomislavovega Doma na Medvednici, ki je zasnovan kot obsežen planinski hotel z do 200 normalnimi ležišči in z jedilnico za do 500 gostov, kakor je to potrebno za bližino velikega mesta; vendar je načrt tako sestavljen, da bo, kjer se da, očuvana planinska domačnost. J. T.

Österreichische Alpenzeitung, 1935. — Junijska številka poroča po ruskih virih o ekspediciji N. P. Gorbunova, ki je v Pamiru s prav herojsko vztrajnostjo zmagal mogočni Pik Ljening (7495 m, prej Pik Garmo), sedaj najvišji izmerjeni vrh v Sovjetih. — V isti številki (str. 137) vrednoti dr. Pavel Kaltenecker stvarno in živo pomen in zasluge dr. H. Tume za planinstvo; dodatno k temu spominskemu spisu opozarja dr. W. Brandenstein posebe na dr. Tumovo delo za imenoslovje Julijskih Alp.

V svojih izvirnih člankih poroča Ö. A. Z. o znamenitih težkih vzponih, vedno z jasnimi skicami; n. pr. v junijski številki po Mitscherjevem razu na Königspitze (str. 134) in Rotwand-Kreuzkopf (139); v julijski številki na Badile po robu (154) in plezanje v Kalkkögelih. V zadnjem primeru sta plezalca, ki sta imela premalo klinov s seboj, za sebe — po porabi in za nadaljnjo svojo rabo — izdirala kline, ki sta jih na težkih mestih našla od prednikov; no, na vedenje plezalcev se stari Knigge ni mogel ozirati.

Izredno zaslužno je pri Ö. A. Z. dosledno in vestno zbiranje prvenstvenih vzponov sproti v vsaki številki. In koliko jih je! Samo v julijski številki jih je 26. J. T.

O živalstvu v Triglavskih jezerih. Limnologische Beiträge zum Problem der Amphibien neotenie. (Beobachtungen an Tritonen der Triglavseen) je naslov knjžice, ki je pravkar izšla kot poseben odtis publikacije »Verhandlungen der Internationalen Vereinigung für theoretische und angewandte Limnologie«. — Spis prihaja izpod peresa dr. A. Seliškarija in dr. H. Pehanija, dveh naših mladih znanstvenikov, ki že nekaj let raziskujeta favno naših Triglavskih jezer, zlasti Črnega jezera in Jezera na Planini pri Jezeru. Temeljito delo opisuje živalstvo v teh jezerih, zlasti dve vrsti pupkov (tritona). Spis priporočamo znanstvenikom-planincem, ki se zanimajo za omenjeno panogo prirodoslovja.

Alpinske ekspedicije.

1. Poljaki so v preteklem poletju poslali dve odpravi v inozemske gore: V juliju je odpotovala v Kavkaz pod vodstvom prof. Marjana Sokolowskega in inž. Jakoba Bujaka alpinistično-znanstvena ekspedicija, ki bo ostala v Kavkazu okrog 6 tednov, da raziskuje skupini Adai-Hoh in Bezingi.

Tudi v Taurus v Mali Aziji so pripravljali Poljaki za tekoče leto alpinistično-znanstveno odpravo. Hoteli so raziskavati gorske skupine Ala Dagh (najvišji vrh Demirkasik 3910 m; leta 1927 so ga zavzeli Švicarji, ki se jim je dosedaj edinim posrežilo prodreti v Taurus); dalje masiv Karantil Dagh (višine nad 3300 m, dosedaj neraziskan) in skupino Bulgar Dagh (Aidost 3560 m). Vsa ta gorovja imajo izrazito alpski značaj in tvorijo na geografskih kartah še vedno bele lise — nepoznane pokrajine. Turška vlada je iz razlogov, ki jih ni navedla, prepovedala poljski odpravi pohod v te kraje. Enaka usoda ko letos Poljake je doletela lani neko avstrijsko odpravo, ki je okrog 14 dni sedela v vnožju Taurusa, a se je morala končno vrniti, ne da bi bila sploh vstopila v gorovje.

(Po »Taternik-u«.)

2. V Kavkazu so bile v preteklem poletju poleg Poljakov še tri avstrijske skupine, in sicer 11 oseb obsegajoča avstrijska ekipa pod vodstvom prof. Schwarzgruberja (udeležniki znani alpinisti: dr. Obersteiner, dr. B. Bauer, Krobath, Peringer, Peterka itd.). — V Adai-Hoh in Tepli so se odpravili štirje monakovski turisti z A. Göttnerjem in Schmadererjem na čelu. — Znani plezalec dr. S. Schintlmeister načeluje alpinistom avstrijske znanstvene odprave, ki jo spremlja profesor Mack.

3. Nova odprava Angležev na Mount Everest. Vlada države Nepal je v aprilu podelila Angležem dovoljenje, da smejo ponovno poskusiti vzpon na najvišji vrh Himalaje. Odpravo, že peto po številu, bo vodil H. Ruttledge, ki je načeloval tudi četrti ekspediciji. Angleži bodo naskok na vrh Mt. Everesta baje poskusili v pomladi l. 1936. Že letos pa bodo izvršili razna pripravljajalna in poizvedovalna dela, ki jih bo vodil E. E. Skipton.

Dr. A. B.

O blagoslovitvi križa na Škrlatici in planinskega Doma pri Sv. Treh Kraljih bomo posebe poročali prihodnjič.

Vsebina 8. štev.: Alojz Gradnik, Na Grintavcu (str. 229). — Leo Baebler, Plezalni preizkusi v Dolomitih (str. 230). — Vladimir Brezar, Desno rebro glavnega stebra Skute (str. 236). — Pavle Kemperle, Zapadna stena Planjave (str. 238). — Z. Hollosy, Prek murje-Zermatt-Matterhorn (str. 240). — Ing. Aleksander Vašič, Beograd, Sa Šar planine i Koraba na Ohridsko jezero (str. 246). — Stanko Lupinc, Montaž ali Poliški Špiki (str. 249). — Dr. H. Tuma, Paberk iz Bohinja (str. 250). — Naš kotiček: Krim kot planinska postojanka (str. 252). — Obzor in društvene vesti: Počastitev naših planin (str. 252); 40-letnica Radovljiške podružnice (str. 253); 40-letnica Orožnove koče (str. 253); Planinsko slavje pod Bočem (str. 253); Slovenski planinci v Bolgariji (str. 253); Smrtna nesreča pod Mlinarskim sedlom (str. 254); Nesreča na Zelenici (str. 254); Spominska plošča † Francu Eiletzu (str. 254); Spominska plošča † Mirku Gombaču (str. 254); Naši vojaki vrh Triglava (str. 254); Nova grebenska pot na Olševi (str. 254); Pota na Mrzlo Goro niso vzdrževana (str. 255); Razgled po planinskih časopisih (str. 255); Alpinske ekspedicije (str. 256); O blagoslovitvi križa na Škrlatici (str. 256). — Društveno izvestje SPD v letu 1934 (str. 257).